

часто чути його в сусіднім селі Грозьові. — Другий такий незвичайний прислівник — тьільма́ = мало; тьільма́ не плаче = мало не плаче. — Третій прислівник виді́ш = мабуть, се скаменіла форма дієслова (2 ос. sing. pres.), прим. виді́ш він ўмер = мабуть він вмер. — З інших прислівників впадають в очи такі, що мають корінь такий як і в інших говорах, але інший наросток (ва, ова), прим. тўткова, т́амкова, тепёркова і ин.

Додам на кінець, що Бойки говорять: по рўських, польських, нїмецьких, мадьярських, жидьських, а не: по руськи, польськи і т. д., як уживається в літературній мові і в інших наших говорах.

В. Гнатюк.

Шість листів галицьких „старорусів“ з pp. 1853—1863.

У нас дуже мало ще зроблено для вияснення духової фізіономії темної (з кожного погляду!) доби реакції 1850—1860 років, не много й для цілого дальшого десятиліття. Доба 1850—1860. се доба великого упадку руської справи в Галичині, доба відчуження інтелігенції від народа, зародження москвофільства, доба, якої поганих наслідків Галицька Русь і доси не може переболіти. На літературнім полі се доба не то що не лишила ніяких виднійших, цінних творів, але навпаки, поновила період такої мертвеччини та схоластики, який пару у нас можна би знайти хиба де в XVIII віці. Се була доба славної „азбучної війни“, доба, коли „Конюшій“ Дідицького вважався вершком поетичного мистецтва, а назву урядової руської часописи „Вѣстникъ“ справедливо травестовано на „Weiss nix“. І той „Weiss nix“, а обік нього не менше пуста „Зоря Галицкая“ ціле десятиліття служили поживою для Галицької Руси! Многочисні політичні й економічні події доконувалися в Австрії, в Галичині клалися сильні підвалини під будову польсько-шляхетського верховодства, обертано на некористь Русинів і селянства взагалі такі справи, як індемнізаційну та сервітутову, народ біднів, бунтував, зносив військові усмирювани, топив своє горе в шинках, — руська інтелігенція сварилася за азбуку, за обрядові питання, або вколисувала себе надією на скору поміч „білого царя“.

Історик літератури, який би хотів прикладати до літературних творів саму лиш естетичну мірку, мусів би перейти сю добу мовчанкою, не знаходячи в ній нічого істинного, на чім міг би

зупинити ся. Але історик духового розвою народа мусить уважно придивляти ся до таких темних періодів, мусить слідити, з дрібних проявів реконструувати, як у тих сутінках доживають свого віку одні елементи, а зароджують ся та наклёвують ся иньші. Для такого історика ми й публікуємо дрібні причинки — листи різних виднійших і менше видних тогочасних діячів, живі та безпосередні свідощтва їх думаня та змагань.

На сей раз подаємо шість листів, винятих із паперів пок. о. Миколи Кобринського, а переданих нам пок. о. Б. Кирчовим. З тих листів лише три були адресовані до пок. о. М. Кобринського, а власне три листи Северина Шеховича з р. 1863. Натомість два листи о. Григорія Шашкевича з 1853 і 1854 та один лист Я. Головацкого були адресовані до когось иньшого; яким способом вони дійшли до рук пок. Кобринського — не звісно. Листи Гр. Шашкевича оба писані на листовім папері великого 4-to, оба записані з усіх чотирьох сторін, датовані, але без адресу. Лист Головацкого писаний на чвертці звичайного паперу, з обох боків; листи Шеховича два писані на листовім папері малого 4-to, а один на піваркуші звич. паперу зложенім у двоє, та писано лиш на одній сторінці. З уваги, що в листах нема мови ні про які приватні справи ані не доторкнено ніяких осіб, яким опубліковане сих рядків могло-б бути непожаданим, друкуємо їх без ніякого пропуску і без зміни, подаючи в увагах деякі потрібні поясненя.

І. Чѣстный Отче Профѣссоре! Должникѡмъ есмь Вамъ въ отвѣтъ на послѣдний Вашъ листь сѣжѣ ѡтъ досѣтъ дѡлгого часѣ¹⁾. Ѡсѡтѣки ѡтъ тѡго долгу мѡже перевершилибы сѣжѣ истину. Хѡчу ся якъ²⁾ мѡжъ хочъ по трѡшка изъ нѣго вышлатити. Извиняйте, що такъ пѡздно Вамъ пишу, божъ то я лишъ пишу и пишу, но не листы посланнїи. Лїсть до Г. Головацкого черезъ шѣсть нѣдѣль писальемъ, розумѣе ся прихваци. За надѣсланїи сочинѣнїя до читанки³⁾ ещѣ разъ ѣскренно дякую. Переглядѡмъ Вашнихъ и изъ нїныхъ сторѡнъ надѣсланныхъ такихъ сочинѣнїй

¹⁾ В автографі всюди ужито кирильського 8.

²⁾ В автогр. кир. *я*.

³⁾ Шашкевич має тут на думці очевидно „Русск перрѣ языко-счѣбнѣ читанкѣ для першого ѡтряда школъ народныхъ въ цѣсарствѣ Австрїи“, видану у Відні 1853 р. Д. І. Левицкий у своїй Бібліографїї (I, 79) догадує ся, що сю книжку зложив А. Добрянський. З отього листу можна би догадувати ся, що редакцією, а бодай переглядом її займав ся Гр. Шашкевич. Дальша часть, заповіджена в отьому листі, вийшла аж у р. 1856.

занималъсь ся дѣлы лишь по части. Но оу́же изъ поверховного пере-
 гляду набралъсь потѣшающаго менѣ пересвѣдченія, що при бѣжѣй помочи
 бѣде мѣжъ дальшій части читанки съ лѣпшимъ выбѣромъ составити и до
 стѣпени образованія кѣждою поединѣою отрядѣ приличнѣйшими сдѣ-
 лати, якъ есть часть перыша, чи радше сказаѣи часть незнаѣи котра.
 Потѣхою немалою для менѣ посередѣ грызѣты, якою обманъ запоморо-
 чившій гдѣякихъ изъ нашихъ, або такихъ, що не будучи нашими, намъ
 ся лишь натручуютъ, и мѣсто помочествовати лишь бѣльше трудности
 и клопоту дѣлаютъ, наполняе менѣ безпрестанно потѣхою въ отчаян-
 нѣмъ состояннѣи нашѣмъ, и коварствомъ ворогѣвъ и нерѣшимостію своихъ
 дуже поколѣбанѣи справы, естъ: щѣсте ся взяли новѣмъ поетичнымъ
 бѣлшимъ дѣлцемъ, котѣрое, якъ вижу, гѣдне буде называти ся рускимъ,
 сбогатѣи скудѣй нашъ Парнасъ. Бѣже помогаѣи! Поступаѣи смѣло на
 передъ. Но послѣдуйте при тѣмъ лишь властному свѣму натхновѣнію.
 „Людѣи ся радѣ, а свѣй рѣзумъ май“ кажутъ оу́ насъ. Въ нашѣй літе-
 ратурнѣй державѣ на тепѣрь самодѣржца ещѣ нема. Нема и жаднои ди-
 настѣи до корѣны исклѣчно оуправленѣи. Якъ въ слопамятнѣи речипо-
 спѣлитѣй польскѣй кѣждѣй шляхѣиць до царекѣи, такъ и оу́ насъ кѣж-
 дѣй писатѣль має право до корѣны alias до вѣнца лавровѣи — най ся
 о него допирае. Скоро его народъ за літературного свѣго короля або
 хочъ предсѣдателя признае, бѣде нимъ; и не перешкодятъ му въ тѣмъ
 жаднѣи Рѣннины, анѣ Суварѣвы, хотя бы коварествовали и лютили ся
 гѣршѣ тихже, котрѣи именѣи тѣи доѣстно носили. Я що до тѣго несмѣю
 жадного, якъ никому, такъ и Вамъ предпѣсовати правѣла. Бо „szlachcic
 na zagrodzie rowien Wojewodzie“. Лишь мнѣиѣ мое сообщѣ Вамъ,
 прѣѣтѣе его Вамъ до волѣ оставляю и анѣ крыхѣтки не бѣде менѣ то
 обходѣи, еслѣи Вы его не прѣѣмете. Я дѣлаю, що нашъ явѣкъ есть
 цѣлѣкомъ способнѣй до поезѣи въ метрѣичныхъ фѣормахъ, бѣльше якъ поль-
 скѣй, а то оу́же для сѣмои рѣзличности въ акцентѣ. Но въ тѣмъ сѣкъ.
 Абѣи въ налѣжитѣмъ мѣтрумъ не погрѣшѣи, трѣба, бы въ передѣ що до
 просѣдѣи, якъ Нѣмецъ каже, быги im Klagen. Акцентъ въ просѣдѣи
 нашѣй по мѣому мнѣиѣю есть дѣже великого, ба рѣшѣтельного значѣнѣи.
 Пѣдѣла того, видѣиѣи ми ся, мѣжно безъ образы оу́ха оупотребѣи гласну
 въ выговорѣ долгу або непѣвну (ancipitem) за корѣтку, але прѣтѣвно
 нѣтъ. Прѣтѣе мѣжъ положѣи спѣндѣа вмѣсто трѣхѣа або ѣмба, но трѣ-
 хѣа вмѣсто ѣмба або на ѣтворѣтъ нѣтъ. Я полагаю, що особлѣивѣ въ
 сѣущникахъ (substantivis) и оконченѣиѣхъ дѣеслѣвъ (verborum) общепрѣ-
 ѣтѣи акцентѣи въ выговорѣ означѣютъ завсѣгды гласну долгу, якъ то
 ся оу́же оу́сталило въ просѣдѣи нѣмецкѣй. Тѣе бы выпадало завсѣгды
 маѣи на ѣку. И такъ н. п. землю (accusativ) мѣже быѣи — ѣ або —
 но не ѣ —; або „небо“ може быѣи нѣбѣи або нѣбѣи, но тяжко казати нѣбѣи,

бо то ображає оухо. По друге думаю, щоби ся не конче каприсовати на фôrмы метрическiй кiясковъ даваемыхъ. Досыть есть, абы стiхъ малъ въ собѣ нѣбы музикальнiй рiемъ (Rhythmus; московске рiема = Reim есть безсмысленнiю). А пiдля такого рiему, якъ вѣдомо кiждому музыкови, може дiуже легон'ко стояти трiоля за $\frac{2}{4}$. Такъ и въ стiху, думаю, що если конче потреба, може лiактиль вмѣсто трохея и спондiея — но никiли вмѣсто ямбiа стояти, якъ то оу жѣ въ латiнскихъ ежiаметрахъ оупотребляеся. Зъ тiм то причiны думаю, що не конечно ся каприсовати на пѣвне число слоговъ въ стiху, абы егiо не переступити. Рiемъ стiха — музикальна плiннiость бѣсѣды заспокойча слухъ — покрѣе малi недостiаки або перекрiочена въ числѣ слогiвъ. Вi обще наука о акцентѣ въ рускомъ языцѣ есть дiуже важною частiю рускои грамматики — не менше, якъ то есть въ греческомъ. Есть то досы можь казати, terra incognita, гiдна зъ кiждого взгляду особлившого и основного студiя для кiждого грамматика. Нiтка, по котрiй можь до того лабиринту завтiи и изъ него вiйти, видить ся ми есть тая: Освобоенье ся дiобре на самъ перѣдъ съ вiговоромъ теперь жiючимъ и порiвнюванье того съ церковными и тiмже пiдобно писаными книгами, котрiи не безъ причiны писали ся съ акцентами, съ кнiгами выдаными въ различныхъ мѣстцахъ на Руси и въ различныхъ временахъ, даючи первѣнство мѣжи множайшими тiмъ, котрiи показують больше сокотливости въ захованю однаковыхъ правилъ що до правописи — codices correctiores — нехай собѣ въ прочемъ тiи правила бiдутъ якiи хотять; dies gehiört auf ein anderes Blatt, якъ каже Нѣмецъ. Где такiи различни кнiги согласують мѣжи собiю, а iпричь того и съ вiговоромъ жiючого языка, тамъ сомнѣнiя що до правдивости акценту не маi. Но въ осудѣ вiговору жiючого языка не можь переставати на помѣстныхъ нарѣчiяхъ, но завсѣгды уважати належитъ, якiй сущiйный языкъ на вiговоръ руского малъ перемагающее влiянiе — и порiвнювати далѣи и далѣи, держачи ся oного правила: „Вся искушайте, еже добро, держите“.

Такъ я тую рѣчь понимаю, и видить ми ся, що тою дорогою идучи можь бiрше трафити до правды, якъ оу чепивши ся за хвiстъ якои особливо поваги, якого Грѣча або Ломоносова або Крылова и т. п. котрiи не менше намъ суть чужими, якъ Карпинскiй, Красѣцкiй, Нѣмцевичъ. Бувайте здоровiи, и простѣтъ що такiй хохiтъ, якъ я, iгважуе ся фiшеровати въ грамматичномъ ремѣслѣ. Поручае ся

Вѣдень д. 26 го Цвѣтня 1853.

Гр. Шашкiевичъ.

Христосъ воскресе !

1) В автографѣ пiдкреслено.

II. Всечестный Господине Профессоре! Дякую сердечно Вашій Всечестности, що есте ласкаво отвѣтили моему воззванію къ сочиненію и надѣсланю *сѣмѣстимаго въ альбумѣ стѣхотворенія*¹⁾. Выдавателѣ того альбумѣ постановили такожь составити сборникъ самописей, розѣслали протое до поединокихъ сочинителѣвъ воззваніе, щобы на предложеныхъ имѣ листахъ власноручно свои въ альбумѣ *сѣмѣщеніи* стихи *отписали*. Про то думаю быти потребнымъ, где що до Вашои вѣдомости подати.

Видячи изъ Вашего стѣхотворенія, що намѣреніемъ было Вашимъ въ ямбахъ его составити, позволилъ емѣ собѣ маленькіи перекладки, которіи ми видѣли ся къ осягненію согласія акценту съ ямбическимъ метрумъ быти порадными. Такъ н. п. вмѣсто „*Ангѣлскій вѣкъ*“ — „*Вѣкъ ангелскій*“; вмѣсто „*будіи сопутникъ твой*“ — „*Сопутникъ будіи твой*“. Такожь послѣдню строфу: „Щобѣ Австріа“... котра видѣла ся ми приличайшою до заключенія цѣлости, оставилъ емѣ, перемѣнивши лишь кѣлька слѣвъ для метрумъ и складу лѣпшого. Прошу Вашу Честность про тоє не разити ся тими перемѣнами, котріи я лишъ по желанію выдавателѣвъ альбума поробилъ емѣ.

Що до sprawy Васѣ дотычнои, то не емѣ въ тѣмъ пріємномъ положеніи, абы звѣстити Вамъ желаемый *сѣспѣхъ*. Ваше конкурсове выробленье было правда помежи вѣми предложенными найлѣпше, но по обявленію миѣнія краевого школьного *сѣряду* що до форми и *сѣложенія* — *in formell wissenschaftlicher Beziehung* — мало *отповѣдне*. А же теперь *отъ* Катехита *гумназіалнаго* такоєжь самое становище и степень общого и вѣдомственного *изобразованія* *вымагатися* мусить, що давиѣйше *отъ* профессора религій *філософского студія*, а той конкурсъ *сѣже* три роки тому писанный, коли тоє требованіе до катихитѣвъ не было всеконечнымъ и безъусловнымъ, для того Г. міністеръ неохотѣлъ склонитися до постановленія катихитѣвъ на подставѣ того конкурсового *испыта*, и жадає *предпріятія* *нового* *испыта*. Непотѣшна то вѣсть, правда, но не тратьте бодрости. *Отписанье* *нового* *испыта* тѣмъ *лѣкше* Вамъ *пѣйде*, же *сѣже* *черезъ* *три* *роки* *отъ* *ташого* *въ* *тѣмъ* *дѣлѣ* *сѣпражнялистеся* а *docendo discimus*. А и для репутаціи Вашои и въ обще руского ду-

¹⁾ Мова тут про альбом н. з. Oesterreichisches Frühlings-Album, виданий у Відні Геліодором Трускою в р. 1854 з нагоди вінчання цісарської пари. В тім альбомі були крім иньших уміщені три галицько-руські вірші, а власне по одній Миколи Устияновича, Івана Гушалевича і Михайла Козановича. Не маючи під руками того альбому (про нього див. Зоря Галицкая 1854 р. стор. 263 і 323) я не можу сконстатувати, чи вірш, про який говорить ся в листі, ввійшов у альбом і хто в такім разі був його автором, значить, і адресатом листу Гр. Пашкевича.

ховенства бѣльше причинится, если непріятель и завистники не будутъ могли говорить, що рускї катихити не показали ѳтповѣдного ихъ становищу вѣдомственного изобразованя, а лишь ех *misericordia* або черезъ протекцію получили свои мѣстця. Для того еще разъ повторяю, не тратьте духа, приготовляйтесь и своего времени сѣдайте до испытя, а я не сомнѣваю ся, що Богъ поможе Вамъ осягнути добрый оуспѣхъ. На теперъ катихити гѣмназіалній нового системату не мають еще всѣхъ тихъ правъ и пожитковъ, що дѣйствительнїи оучителѣ гѣмназіалнїи, но тутъ намѣряєся рѣвнопоставленье ихъ во всемъ; для того своего часу рѣвнопоставленье дѣйствующого оуже катихита буде предъ всемъ зависѣти ѳтъ того, позакѣлько его работы испытя конкурсового дали доказъ общаго изобразованя, якогося ѳтъ каждого дѣйствительного оучителя гѣмназіального черезъ испытъ оучительскїй домагає.

Кѣнчу въ борзѣ, бо часъ гонить зъ дому. Бувайте здоровїи и будьте пересвѣдченъ о щирѣи моей съ Вамъ прихильности съ якою маю честь оставатися Вашою честности преданнымъ слугою

Гр. Шашкѣвичъ.

Вѣдень д. 1-го Цвѣтня 1854.

III. Прелюбезный Другъ! Печатанїе Вашего богословія Пастырскаго еще не поступило напередъ. Въ типографїи работы пропасть! да силъ нѣтъ — Слово припечатывается Прибавленїя. Сверхъ того печатаются ѳтъ Консенсторїи Окружныя Посланїя, Царскїя грамоты — печатають и другїя сочиненїя — А все скоро рады бы издать. Намъ не лзя дотолпитися. — У насъ теперъ премного занятїя въ комитетахъ выборныхъ — совѣщанїя, расписка — переписи — и пр безъ конца. Словно въ 1848 году. — Русины борются какъ мога, хотя не извѣстно еще за кѣмъ будетъ побѣда. Ляшки хлопчуть — агитируютъ — брешуть на всѣ заставки. Мы не теряемъ надежды, что и во Львовѣ будетъ избранъ одинъ Русинъ въ депутованные. Крѣпится и Вы. Митрополитъ сталъ Тайнымъ Совѣтникомъ. — Пришолъ Царскїй указъ что волно Русинамъ писать прошенїя ко всѣмъ урядамъ по русски кирилицей-скорописію. — Шашкевичъ мин. совѣтн есть сдѣсь, онъ кажется старать ся будетъ ѳбъ избранїи своемъ въ депутаты. Донесите. какой Духъ межъ народомъ, какова надежда на выборы, будутъ ли въ нашемъ духѣ? Пришлите мнѣ ѳбъщанную историческую Думу, о коей Вы упоминали и больше пѣсенъ народныхъ если есть? Здравствуйте Любезнѣйшїи съ Вашей семьей(.) Цѣлую и поздравляю Васъ Вашъ Другъ

Я. Головацкїй.

6/18 марта 1861.

IV. Львовъ 25 Казидороги 1863. Высокопочтенный Милостивый Отче! По порученію Редакціи „Слова“ смѣю отнести ся къ Вамъ съ умильною просьбою, щобы изволили приложенныхъ тутъ 15 экземпляровъ (на марѣ. додано: 16-тый предплаченный) „Письма до громадъ“ въ своей доколишности распространити, если бы счастливо попалось чѣмъ борше, бо разъ, що цѣна и цѣнность ихъ лише довременна, а впрочемъ не могу начинати печатанье другого „Письма“, доки не дойдуть до моихъ рукъ гроши зъ розпродажи приложѣнныхъ тутъ экземпляровъ. Каждый двоаркушевый экземпляръ стоитъ 25 кр. — Если же кто схоче предплатити на три Письма разомъ, то ино 70 кр. въ дозовъ предплаты.

Если 1-ое Письмо кому не полюбится, смѣю обвинитись, що всякое начало трудное, тѣмъ бѣльше, що распочалъ я тоє предпріятіє безъ всякого вспомогаательства, а 8-годинныи щоденныи занятія при высшомъ Судѣ краевомъ отнимають у мене до-полна дорогій часъ. Надѣюся однако, що здужаю упросити собѣ рады и помочи не ино у Вашой Почтѣннѣйшой Особы, но также посредствомъ Васъ и у сосѣдъ Вашихъ и въ томъ взглядѣ прошу о дрѣбносточныи вѣдомости дотычныи громадъ, а особливо дотычно зношеній помеже парафіанами а приходниками, бо вѣдь головне дѣло теперь щобы связи послѣднихъ съ первыми не ино не слабѣли и не розривались, но еще укрѣплялись.

Хоть бы яка вѣдомостка, мысль або гадка буде для мене дуже придатною и многоцѣнною, беру на себе надати ей форму, годящуюся въ газетку.

Прошу кошта за почту тамъ и назадъ отняти отъ розпродажныхъ грошей а кромѣ того каждый 11-ый экземпляръ приняти до Своего свободного распоряженія, щѣ лишится грошей, прошу прислати подъ ниже выраженымъ адресомъ.

Тутъ также надаеся способность попросити Васъ, Почтѣннѣйшій, о понуканье сосѣдовъ къ предплатѣ на „Порадникъ домашній“ (1 выпускъ 4-ехъ аркушный 40 кр., 3 выпуски 1 р. 10 кр.). Доси наголо-силося ино мало предплатникѣвъ, такъ що не можъ братися до изданія, которе буде чрезвычайно велике по виду такъ зв. *Convers. Lexicon*’овъ. И тутъ изволите, Высокопочтенный, за каждыи 7 предплаченныхъ экземпляровъ приняти осьмый къ любой диспозиціи.

Радъ всею душею дожидатись способности къ взаимнымъ услугамъ и надѣючись скорого отзову, имѣю честь пребывати съ глубочайшимъ почтеніемъ Вашего Преподобія

Сев. Г. Шеховичъ.

V. На борзости. Львовъ 12 Марта 1863. Высокопочтенный Отче! Умильно прошу поручити благосклонно покупчикамъ Письма до Громады щобы, даючи его читати селянамъ, изволили вымазати казку о волкахъ и овцахъ.

Гадка о скарбонѣ отъ огню не есть головою цѣлею Письма до Громады. Всенижайшій

Сев. Г. Шеховичъ 401¹/₄.

VI. Львовъ 7 Іюлія 1863. Ваше Преподобіе! Ваше многоцѣнное письмо обрадовало мене тѣмъ больше, о сила я по истеченіи 4¹/₂ мѣсяца сталъ совершенно сомнѣваться о Вашомъ отзовѣ. Но Вы, Почтеннѣйшій! и Своему добродушію не отказали, и моимъ изданіямъ нѣтъ.

Благодарячи Васъ усердно за Ваше теплое соучастіе, принужденъ я вновь удатись до Васъ, именно посылаю для Вашей почтенной Особы даромъ 1 Порадницу и 1 екз. Письма до Громадъ. Кромѣ того 7 екз. Порадницы домашной по 40 кр. въ продажу. Вашу предплату на Порадницу прошу записать на чіе чуже имя и извольте мене о томъ имени увѣдомити.

Кромѣ объявленія моей чувствительной благодарности, смѣю также препослати Вамъ 3 екз. II-го Письма до Громадъ и 3 III-го съ просьбою, щобъ изволили роздѣлити ихъ помеже ГГ. Шашкевича, Продзевича, Малецкого, Радевича и Кострабу; въ котромъ селѣ потребнѣйше Письмо до Громады, тамъ извольте передати, бо у мене бѣльше нѣ одиѣсенького екземпляра. Тыхъ, которымъ не достанеся нѣ II-ое нѣ III-ое Письмо до громады, то перепису ихъ звышку на дальшу предплату (если Письмо до Громады буде дальше существовати), або зверну гроши, або нагороджу чѣмъ другимъ, якъ пожелаютъ. У мене было 80 предплатниковъ, но я печаталъ всего 250 екз. лишніи екземпляры розослалъ по деканатахъ, а такъ у мене въ рукахъ анѣ одного екземпляра, анѣ грошей за розосланны екземпляры. 4-ое Письмо до гром. дойде предплатниковъ якъ належить.

За Вашъ совѣтъ що до платы учительской благодарю, схѣдную зъ него.

Маркѣтно менѣ, що за почту Вы собѣ не отняли и умильно прошу при другомъ разѣ вознаградити собѣ всѣ почтовые выдатки.

Поручаю мои наданія Вашей ревности а себе благосклонной Вашей памяти, пребываю съ выраженіемъ моей признательности и моего почтенія Вашего Преподобія нижайшій

Сев. Г. Шеховичъ.

До змісту сих листів не потрібно багато пояснень. О. Григорій Шашкевич, брат Маркіяна Шашкевича, парох в Угринові коло Станіслава, в 1848 р. вибраний послом до австрійського союму, по його розв'язанню був пошений у Відні як референт для справ руського шкільництва з ранію радника міністеріального. Його діяльність на тім становищі доси не вияснена, як також не ясне, для чого 1860 р. він уступив із свого становища і пустив ся знов на парламентарне поле. Інтересно, що хоч у листах він пише мішаною мовою, густо пересипаною церковними та московськими елементами, все таки в його душі сильне почуте окремішности національної від Росиян так само як і від Поляків. Його погляди на метод студіювання акцентуації показують, що йому не були ясні межі між церковщиною і народною мовою: очевидно й він вірив у „испорченность“ сучасної народної мови, не мавши ані нагоди ані охоти вистудіювати її вповні, і надіяв ся її очищення та реіенерації не від докладного студіювання тої живої мови у всіх її диялектах, а швидше від студіювання церковної славянщини в старих книгах. Годить ся з признанєм піднести його голос остороги, звернений до молодого кандидата на тімн. катехета, щоб не спускав ся на чийсь ласку або протекцію при екзаменах, але дбав про солідне наукове підготоване; ся осторога і то не лише до руського духовенства, а й загалом до руських кандидатів ріжних педаґогічних фахів не стратила свого букета й доси.

Та коди листи Гр. Шашкевича показують нам чоловіка хоч з невиясненими науково поглядами, то все таки елементарно привязаного до свого, дбалого про зріст і розвій місцевого елемента на місцевій основі, то листи Головацкого й Шеховича вводять нас у каламуть ренетатства, безідейности та чисто-рутенської мізерії. Головацкий, професор руської мови на львівськїм уні-верситеті, силкуєть ся писати чисто по російськи, хоча не вміючи російського язика, на кождім кроці робить презабавні *qui pro quo*, вживаючи прим. слово „расписка“ (*Quittung*) в знач. *Correspondenz*, „перепись“ (*Volkszählung*) в знач. укладанє ліст виборових і т. и. Ще нужденнійший С. Шехович, талановитий та зовсім безхарактерний ділтант, один із тих людей, про яких говорив Гр. Шашкевич, що приставши до якої будь справи, „мѣсто помѣществовати лишь болѣе трудности и хлопоту дѣлають“. Він починає видавати відразу аж три газети: „Голосъ до громады“, „Порадникъ домашній“ и „Порадницу“, починає без грошей, без підготованя, а головню, без нїя-

кісінької програми, без розуміння потреб і завдань хвилі. От і не диво, що „хоть бы яка вѣдомостка, мысль або гадка“, яку зволить йому прислати о. декан, від давніх літ загребаний на селі, чоловік, що нераз сам би хотів і потребував повчити ся з газети, являєть ся для того газетяря-ділетанта „придатною и многоцѣнною“ і сам він обмежаєть ся на тім, що надасть їй „форму годящую ся въ газетку“, а се значило нераз просте покалічене та скариковане. Маємо тут також класичний прикладець громадської цензури, де сам редактор просить передплатника о. декана, замазувати в його газеті статю, по його чи чийсь думці невідповідну для селян. Не диво, що такі дерева, як то кажуть, не могли рости до неба і такі видавництва від першої хвилі хорували на сухоти духові й фінансові. Та не треба забувати, що вони самим своїм існуванєм приносили величезну шкоду — раз тим, що знеохочували людей до руської книжки й газети, де вони звичайно не знаходили ані добрих інформацій ані солідного знання, і де натомість за кожним номером могли надіятись, що видане урветь ся, — а надто тим, що здані на ласку немногих протекторів, деканів, каноніків та иньших меценатів редактори, звичайно вбогі духом і кишенею, були приневолені підлещуватись їм і тим витворили ту атмосферу чинопочитання, низкопоклонства та фарисейства, що зробила ся одною з характерних і дуже неприпадних прикмет галицького рутенства.

Ів. Франко.

Др. Остап Терлецький.

НЕКРОЛЬОГІЧНА ЗАМІТКА.

Ще оден некрольоґ — так їх багато в сім році!

На сей раз понесла втрату історично-філософічна секція нашого Товариства. Не стало одного з нечисленних її членів-істориків — дра Остапа Терлецького.

Імя небіжчика було тісно звязане з новішою духовою еволюцією Галицької Руси, і з сього боку житє й діяльність його буде представлена в особній статі, заповідженій для найближшої книжки Записок одним з ближших знайомих покійника — дром Франком. Тут же обмежу ся лише коротенькою поминкою по покійнім товариші по секції.

Роджений в 1850 р., в св'ященничій родині, в с. Назірній, під Коломисю, Остап Терлецький учив ся в Коломії й Станиславові, де скінчив гімназію в 1868, потім ходив на фільо-